

Ieder kwartaal peilen VKW Limburg en UNIZO Limburg naar het aanvoelen van de Limburgse ondernemers en bedrijfsleiders over de economische gang van zaken in de bedrijven. De resultaten van deze bevraging worden verwerkt tot één globaal cijfer: de Polsslag Ondernemend Limburg (POL).

PERSBERICHT

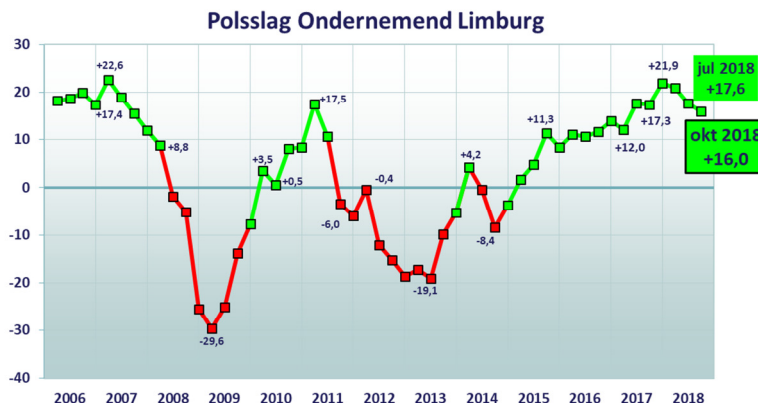
Hasselt, maandag 1 oktober 2018

POL oktober 2018: **+16,0**

Derde lichte daling voor Limburgs ondernemersvertrouwen niet onverwacht, maar:

Zorgwekkende terugval in productiesector en bij grootste bedrijven

- Diensten, groothandel en bouwsector presteren nog goed
- Optimisme kleine en middelgrote bedrijven blijft op constant gunstig niveau

De Polsslag Ondernemend Limburg, de kwartaalpeiling van UNIZO Limburg en VKW Limburg naar het ondernemersvertrouwen in onze provincie, klokt in oktober 2018 af op een cijfer van +16,0. In vergelijking met juli 2018 (+17,6) is dit een kleine stap terug, die evenwel voorspeld was. De evaluatie van het derde kwartaal (+16,2) en de verwachting voor het laatste kwartaal (+15,7) zitten nagenoeg op hetzelfde niveau. Voor de POL is dit de derde daling op rij, met een uitgesproken negatieve trend in de productiesector en bij de grootste bedrijven.

De daling van het ondernemersvertrouwen bij de productiebedrijven baart zorgen, zowel in de evaluatie van het voorbije kwartaal als in de prognose voor het volgende kwartaal. Het POL-cijfer

voor de productiesector zakt naar +11,2, waardoor deze sterkhouder van onze economie plots een middenmoter wordt. De dienstensector, groothandel en de bouw presteren wel nog op een hoog niveau.

Qua bedrijfsgrootte is het opvallend dat het optimisme bij de grootste bedrijven in Limburg ten opzichte van een kwartaal geleden gehalveerd wordt. De kleine en middelgrote bedrijven blijven nog presteren op een redelijk constant en gunstig niveau. Bovendien was het vertrouwen bij kleinste bedrijven nooit hoger dan vandaag.

Bart Lodewyckx, gedelegeerd bestuurder UNIZO Limburg: *“Globaal gezien valt over de nieuwe lichte daling in het Limburgs ondernemersvertrouwen geen slecht woord te zeggen. De POL blijft op een hoog niveau, met goede scores op het vlak van omzet, investeringen en tewerkstelling in de Limburgse bedrijven. Maar het probleem met globale gemiddelde cijfers, is altijd dat de extremen afgevlakt worden. En dat ondernemingen of sectoren waar het minder goed gaat aan de aandacht zouden ontsnappen. Dankzij de POL houden we de vinger aan de pols en merken we dat de eerdere dalingen van het optimisme de productiesector en bij de grootste bedrijven zich blijven doorzetten. En zelfs van structurele aard kunnen zijn.*

2018 kondigde zich aan als een goed economisch jaar, waarbij kleine en middelgrote bedrijven eindelijk aansluiting zouden kunnen vinden qua consolidatie en groei. Vanuit UNIZO ijveren we dan ook voor volgehouden inspanningen voor deze doelgroep. Maar het is ook cruciaal om vanuit de overheid de signalen van de grootste bedrijven en van de productiesector te capteren en tijdig te beantwoorden met adequate maatregelen op fiscaal en sociaal vlak. Zodat zij van gangmaker niet wegglijden tot middenmoter in de Limburgse economie.”

“Een relatief sterke daling van het vertrouwen bij de productiebedrijven doet een extra alarmbelletje afgaan.” beaamt Ruben Lemmens, gedelegeerd bestuurder VKW Limburg, “Omdat we weten dat zij een daling in de Limburgse economische conjunctuur altijd als eersten aanvoelen. Een overgrote meerderheid van onze bedrijven blijft optimistisch, maar we moeten wel waakzaam zijn voor dergelijke signalen. Temeer omdat in Limburg het aantal vacatures nog wel stijgt en de werkloosheid verder daalt, maar dat dit de laatste maanden trager verloopt dan in heel Vlaanderen, in tegenstelling tot de voorbije jaren. De toenemende nervositeit over de internationale handelsconflicten zal voor onze exportgerichte bedrijven ook een mogelijke terugval in economische activiteit kunnen betekenen. Hier hebben we vanuit België weinig vat op, maar nieuwe bijkomende onzekerheden zoals nu rond onze energiebevoorrading kunnen we echt wel missen als kiespijn. Het is niet het moment om het onszelf in een internationale competitiviteitscontext nu nog moeilijker te maken. We verwachten dan ook dat vanuit de regering al het mogelijke wordt gedaan om dit op te lossen en de onzekerheid weg te nemen.”

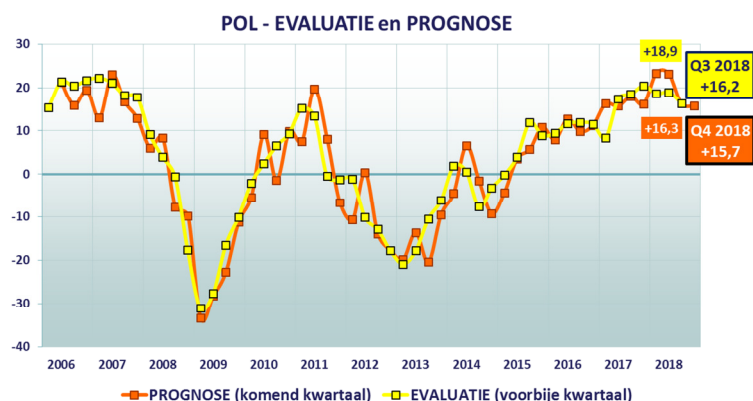
POL kent verdere daling naar +16,0

Voor het derde kwartaal op rij kent de POL dit jaar een daling, naar **+16,0 in oktober**. In juli was er nog een globaal cijfer van +17,6, terwijl januari 2018 startte met +21,9. **Ondanks deze gestage daling, blijft het Limburgs ondernemersvertrouwen op een hoog niveau**, met meer positief dan negatief gestemde ondernemers in onze provincie.

Evaluatie 3^e kwartaal 2018: +16,2

Het voorbije kwartaal krijgt van de Limburgse ondernemers een evaluatie van **+16,2**. Dit komt overeen met de prognose van **+16,3**, maar ligt lager dan het tweede kwartaal van dit jaar (**+18,9**).

De omzet (+33,0) en investeringen (+20,6) kennen een hoge en zelfs betere evaluatie in het derde kwartaal dan in het tweede kwartaal van dit jaar. Ook de cijfers voor tewerkstellingsgroei (+19,6) en export (+14,2) zijn duidelijk positief in het derde kwartaal, maar liggen iets lager dan in het tweede kwartaal van 2018. Enkel de winstmarge (-6,2) is negatief in het voorbije kwartaal.

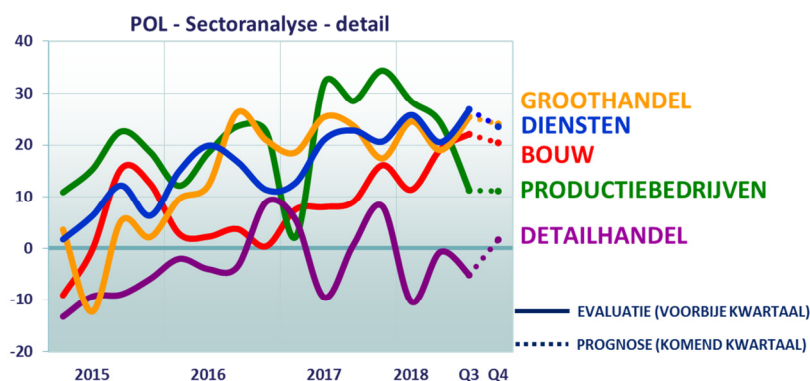
Verwachting 4^e kwartaal blijft met +15,7 op hetzelfde niveau

De prognose voor het laatste kwartaal ligt met +15,7 op hetzelfde niveau als aan het begin van de zomer (+16,3). In vergelijking met april 2018 (prognose van +23,2) zien we wel dat de Limburgse ondernemers en bedrijfsleiders voorzichtiger zijn in hun optimisme.

De prognoses voor alle POL-indicatoren zijn opnieuw duidelijk positief, met kleine evoluties ten opzichte van het derde kwartaal. De **omzetverwachting gaat van +33,0 naar +27,2**, maar kent daarmee wel de **hoogste score van de 5 POL-indicatoren**. De exportverwachting (+16,9), tewerkstellingsgroei (+15,3) en investeringen (ook +15,3) zitten allemaal rond hetzelfde cijfer. De export stijgt licht in vergelijking met vorig kwartaal, de andere 2 indicatoren dalen licht. De winstverwachting voor het komende kwartaal wordt met +3,9 weer wat positiever.

SECTORANALYSE

- Zorgwekkende terugval productiesector
- Dienstensector, groothandel en bouw presteren nog op hoog niveau

- **BOUW: van +19,5 in juli naar +21,2**

De bouwsector zit de afgelopen kwartalen op een **geruststellend positief niveau, met een evaluatie (+22,1) en prognose (+20,4) die op een gelijke hoogte zitten.**

Met uitzondering van de winstmarge zijn alle POL-indicatoren duidelijk positief, met vooral de omzet en de export op hoog niveau (>30) in de beide kwartalen. Ook de tewerkstellings- en investeringscijfers scoren hoog. De winstmarge was in het voorbije kwartaal licht negatief, maar wordt volgend kwartaal boven de nullijn verwacht.

- **PRODUCTIEBEDRIJVEN: van +21,5 in juli naar +11,2 in oktober**

Bij de productiebedrijven zien we een **terugval van het ondernemersvertrouwen in het voorbije kwartaal (+11,3), die zich ook doorzet in de prognose voor het laatste kwartaal (+11,2).** Drie maanden geleden was het al duidelijk dat de sector een stap terug zou zetten (prognose van +18,7), maar het POL-cijfer ligt lager dan verwacht.

Nochtans scoren de evaluatie van de **omzet, de tewerkstelling en de investeringen in het derde kwartaal nog hoog** – al liggen de waarden wel lager dan in het tweede kwartaal van dit jaar. De daling in het POL-cijfer wordt vooral bewerkstelligd door het **sterk negatieve cijfer voor de winstmarge (-19,2) en de daling in de exportindicator (van +30,0 naar +7,1).**

In het komende kwartaal wordt het negativisme voor de winstmarge met -4,0 wat getemperd, maar zien we wel lagere prognoses voor de omzet, investeringen en tewerkstelling in vergelijking met het voorbije kwartaal. **Een zorgwekkende evolutie die van nabij opgevolgd dient te worden.**

- **DIENSTEN: van +18,8 in juli naar +25,2 in oktober**

Een tegenovergesteld beeld in de dienstensector in vergelijking met de productiesector: hier zien we na de daling in juli opnieuw **een stijging van het POL-cijfer. Het voorbije kwartaal kende met +26,8 een betere evaluatie dan het kwartaal ervoor (+20,6) en vooral veel beter dan de prognose van +17,0.** Omzet, investeringen en tewerkstelling scoorden veel hoger dan verwacht en ook de export deed het beter dan 3 maanden geleden gedacht (+22,7 ipv +2,3).

Ook in het **vierde kwartaal krijgen we een globale hoge score van +23,5**, met een positieve bijdrage van alle hierboven vermelde indicatoren. Ook de verwachting voor winstmarge stijgt in het vierde kwartaal naar +16,2. De dienstensector is de enige sector met een positief cijfer voor de winstmarge in beide kwartalen.

- **GROOTHANDEL: van +21,8 in juli naar +24,7 in oktober**

De groothandel zit op **hetzelfde hoge niveau als de dienstensector.** In het voorbije kwartaal ging het cijfer naar +25,4, komend van +19,0 in het tweede kwartaal. Het derde kwartaal beantwoordt hiermee aan de verwachtingen, dankzij goede prestaties op het vlak van omzet, investeringen en tewerkstelling. Enkel de export valt wat uit de toon. Dit **positivisme zet zich ook voort in het vierde kwartaal** (globaal +24,1). De genoemde POL-indicatoren kennen opnieuw hoge scores, en ook de exportverwachting gaat naar omhoog.

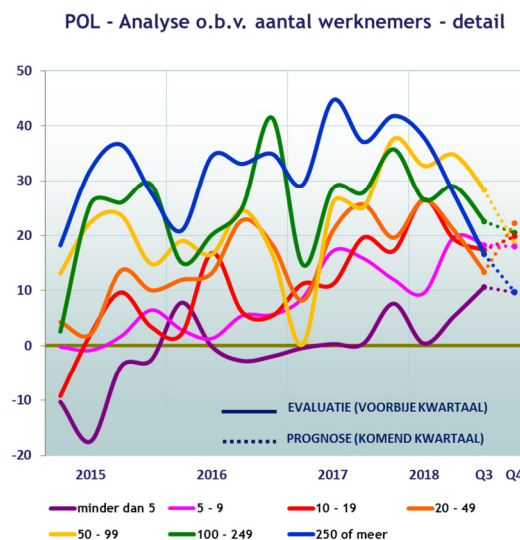
- **DETAILHANDEL: van -2,3 in juli naar -1,7 in oktober**

De **detailhandel** blijft de **meest problematische sector** van alle POL-sectoren. Het derde kwartaal sluit met -5,1 als enige sector af met een negatief cijfer, in hoofdzaak door een **negatieve evaluatie van de winstmarge** (-21,2), maar ook de tewerkstelling en omzet kennen negatieve evaluatiecijfers.

Voor het komende kwartaal gaat de globale verwachting met +1,7 iets boven nul, maar met negatieve prognoses op het vlak van tewerkstelling en winstmarge is er nog geen structurele verbetering op komst.

ANALYSE op basis van de BEDRIJFSGROOTTE

- **Halvering optimisme bij grootste bedrijven**
- **Kleine en middelgrote bedrijven globaal gezien constant en gunstig**

- De **grootste bedrijven** met meer dan 250 werknemers zetten na de daling in juli verder een stap terug: het globale POL-cijfer gaat van +24,5 naar +13,2. Dit is bijna een halvering van het optimisme. De daling is zichtbaar in het voorbije kwartaal (+16,6), maar manifesteert zich nog meer uitgesproken in het komende kwartaal (+9,8). In het derde kwartaal kennen de tewerkstelling, investeringen en omzet nog duidelijk hoge cijfers, weliswaar lager dan 3 maanden geleden. In het komende kwartaal zijn de vooruitzichten voor de omzet en tewerkstelling nog wel hoog, maar zakken de investeringen en export weg richting een nulcijfer.
- De **grote bedrijven** (tussen 100 en 250 werknemers) kennen ook een daling, maar die is minder dramatisch: globaal gezien van +28,0 in juli naar +21,5 nu. Voor de beide kwartalen heeft deze categorie hoge cijfers qua omzet, tewerkstelling en investeringen. De lagere scores qua export en winstmarge (met -22,5 extreem negatief in het derde kwartaal) zijn verantwoordelijk voor de daling.
- Bij de brede groep **KMO's**, van 10 tot 100 werknemers blijft het POL-cijfer redelijk constant: bij de kleine KMO's van 10 tot 19 werknemers van +20,5 naar +18,6, in de groep met 20 tot 49 werknemers van +17,2 naar +17,8 en bij de grote KMO's (50 tot 99 werknemers) van +26,3 naar +23,4. Deze grootteklassen

kenden tussen april en juli al wel een uitgesproken daling. De onderliggende POL-indicatoren zetten in de verschillende groottecategorieën wel nog goede scores neer, met weliswaar de winstmarge hier en daar als uitschieter in negatieve zin.

- Bij de **kleine bedrijven** (minder dan 10 werknemers) zien we dat vooral de groep met 5 tot 9 werknemers (van +18,6 naar +18,1) de aansluiting bij de scores van de middelgrote bedrijven behoudt. Zowel het voorbije kwartaal als het komende kwartaal scoren in deze groep goed, al blijft de verwachting qua tewerkstellingsgroei wat achter voor het vierde kwartaal. De kleinste bedrijven (minder dan 5 werknemers) eindigen op een globaal POL-cijfer van +10,2, komend van +6,2 aan het begin van de zomer. **Daarmee noteren de kleinste bedrijven op het hoogste niveau ooit gemeten sinds de start van de POL in 2006.** Hier dragen de goede evaluaties en verwachtingen op het vlak van omzet en export het meeste bij tot het resultaat.